

TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUV AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH

Bank Moliya akademiyasi tinglovchisi

Sabirov Ikrom Ozotovich

e-mail: best69269@gmail.com

Annotatsiya: Tijorat banklarida korporativ boshqaruv amaliyotini takomillashtirish, banklarning samaradorligini oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini yaxshilash uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada tijorat banklarida korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillari, muammolari va ularni hal etish yo'llari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Bank, boshqaruv, moliya, strategiya, iqtisodiyot, korporativ, etika, boshqaruv, likvidlilik.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ПРАКТИКИ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ

Аннотация: Важно совершенствовать практику корпоративного управления в коммерческих банках, повышать эффективность банков и улучшать качество обслуживания клиентов. В данной статье рассмотрены основные принципы корпоративного управления в коммерческих банках, проблемы и пути их решения.

Ключевые слова: Банк, менеджмент, финансы, стратегия, экономика, корпоративная этика, менеджмент, ликвидность.

IMPROVEMENT OF CORPORATE MANAGEMENT PRACTICES IN COMMERCIAL BANKS

Abstract: It is important to improve the practice of corporate management in commercial banks, increase the efficiency of banks and improve the quality of customer service. In this article, the main principles of corporate management in commercial banks, problems and ways to solve them are considered.

Key words: Bank, management, finance, strategy, economy, corporate, ethics, management, liquidity.

Kirish

Iqtisodiyoti rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlarda bank tizimining o'rni va ahamiyati beqiyosdir. Banklar iqtisodiyotni moliyalashtirish, investitsiyalarni jalb

qilish va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu boisdan, bank tizimining faoliyati o'ziga xos boshqaruvni talab etadi. Banklarning barqarorligini ta'minlash va faoliyat samaradorligini oshirish uchun korporativ boshqaruvning huquqiy va institutsional asoslarini xalqaro talablarga mos holda takomillashtirish zarur.

Asosiy qism

Banklarda korporativ boshqaruvning asosiy tamoyillari, aksiyadorlar va menedjerlar o'rtasidagi munosabatlar, shuningdek, boshqaruv hisobotlarining taqdim etilishi kabi jihatlar Bank nazorati bo'yicha Xalqaro Bazil qo'mitasi tomonidan qabul qilingan "Kredit muassasalarida korporativ boshqaruvni takomillashtirish" tavsiyalarida o'z aksini topgan. Ushbu tavsiyalar banklarning korporativ boshqaruv tizimining zaifligini ko'rsatadi va uni takomillashtirish va isloh qilish zarurligini ta'kidlaydi. Tijorat banklari uchun strategik rejalashtirish juda muhimdir. Bu jarayon bankning uzoq muddatli maqsadlarini belgilab beradi va resurslarni qay tarzda taqsimlash kerakligini aniqlaydi. Moliya bozoridagi o'zgarishlarga tezda moslashish imkonini beruvchi strategiyalar ishlab chiqilishi zarur. Tijorat banklari ko'plab risklarga duch keladi, jumladan kredit riski, likvidlik riski va bozor riski. Korporativ boshqaruv doirasida risklarni baholash va ularni boshqarish mexanizmlari ishlab chiqilishi muhimdir. Bu jarayonda bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlashga qaratilgan choralar ko'riladi.

Korporativ boshqaruv tamoyillari quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Shaffoflik: Banklar o'z faoliyatlari haqida to'liq va aniq ma'lumotlarni taqdim etishlari kerak. Bu aksiyadorlar va mijozlar ishonchini oshiradi.
- Hisobot berish: Banklar o'z faoliyatlari haqida muntazam ravishda hisobot berishlari zarur. Bu, o'z navbatida, boshqaruv jarayonlarini yaxshilashga yordam beradi.
- Aksiyadorlar huquqlari: Aksiyadorlar o'z huquqlarini himoya qilishlari va bankning strategik qarorlarida ishtirok etishlari kerak.

Tijorat banklari, iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynovchi moliyaviy muassasalar sifatida, o'z faoliyatlarini samarali boshqarish uchun korporativ boshqaruv tamoyillarini tatbiq etadilar. Korporativ boshqaruv — bu tashkilotning strategik maqsadlariga erishish, resurslardan samarali foydalanish va risklarni boshqarishni ta'minlashga qaratilgan jarayonlar majmuasidir. Tijorat banklari uchun bu jarayonlar ayniqsa muhim ahamiyatga ega, chunki ular murakkab moliyaviy vositalar va xizmatlarni taklif etadi.

Birinchiidan, tijorat banklarining korporativ boshqaruvi yaxshi tashkil etilgan rahbariyat tuzilmasini talab qiladi. Rahbarlar va menedjerlar o'rtasidagi aloqalar ochiq va shaffof bo'lishi lozim. Bu esa qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi. Masalan, yuqori darajadagi rahbariyat bankning strategik

yo'nalishini belgilab berishi kerak, shu bilan birga pastki darajadagi menejment esa kundalik operatsiyalarni muvaffaqiyatli olib borishi zarur.

Ikkinchidan, risklarni boshqarish korporativ boshqaruvning ajralmas qismidir. Tijorat banklari uchun moliyaviy risklar — kredit xavfi, likvidlik xavfi va bozor xavfi kabi omillarni hisobga olish juda muhimdir. Banklarning risklarni baholash tizimlari zamonaviy texnologiyalar bilan mustahkamlanishi kerak. Bu esa ularga potentsial xavflarni oldindan aniqlash va ularga mos ravishda choralar ko'rishga imkon beradi.

Shuningdek, tijorat banklari uchun axborot texnologiyalarini joriy etish ham korporativ boshqaruvni yanada kuchaytiradi. Zamonaviy dasturiy ta'minot va ma'lumotlar bazalari yordamida banklar mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash va operatsion jarayonlarni optimallashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, mijozlarning turli ehtiyojlarini aniqlash orqali banklar ularga mos maxsus mahsulotlar taklif qilishlari mumkin.

Bundan tashqari, tijorat banklari o'z faoliyatida etik tamoyillarni e'tiborga olishlari zarurdir. Etika asosida qurilgan korporativ boshqaruv tizimi mijozlarning ishonchini oshiradi va brendning obro'sini mustahkamlaydi. Mijozlarga nisbatan adolatli munosabatda bo'lish nafaqat ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlaydi, balki uzoq muddatli biznes muvaffaqiyatiga ham olib keladi.

Bank menejmentining asosiy mohiyati banklarning samarali faoliyat yuritishiga va ularning ishonchliligini ta'minlashga, ko'proq daromad olishga erishishdir. Buning uchun banklarning likvidliligi qay darajada ekanligini aniqlash juda muhimdir. Likvidlilik bank faoliyatini tafsiflaydigan asosiy sifat ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, u bank tomonidan majburiyatlar o'z vaqtida bajarilishi, aktivlar o'sishini ta'minlash, shuningdek, depozitlar va qarz mablag'lari darajasini samarali boshqarishni bildiradi.[1]

Likvidlilik bankning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. U quyidagi jihatlarni o'z ichiga oladi:

➤ Majburiyatlarni bajarish: Banklar o'z majburiyatlarini o'z vaqtida bajarishlari kerak, bu esa ularning ishonchliligini oshiradi.

➤ Aktivlar o'sishi: Banklar o'z aktivlarini samarali boshqarishlari va o'sishini ta'minlashlari zarur.

➤ Depozitlar va qarz mablag'lari: Banklar depozitlar va qarz mablag'larini samarali boshqarish orqali likvidlilikni oshirishlari mumkin.

Korporativ etikaning ahamiyati quyidagilardan iborat:

1. Mijozlar va hamkorlar bilan ishonchli munosabatlarni o'rnatish.
2. Xodimlarning kasbiy xulq-atvorini oshirish va ularning motivatsiyasini kuchaytirish.
3. Bankning qonuniy talablar va normativlarga muvofiqligini ta'minlash.
4. Jamiyatga bo'lgan mas'uliyatni his qilish va ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish.

Tijorat banklari, iqtisodiyotni rivojlantirishda muhim rol o'ynovchi moliyaviy muassasalar sifatida, o'z faoliyatlarini samarali boshqarish uchun korporativ boshqaruv tamoyillarini tatbiq etadilar. Korporativ boshqaruv — bu tashkilotning strategik maqsadlariga erishish, resurslardan samarali foydalanish va risklarni boshqarishni ta'minlashga qaratilgan jarayonlar majmuasidir. Tijorat banklari uchun bu jarayonlar ayniqsa muhim ahamiyatga ega, chunki ular murakkab moliyaviy vositalar va xizmatlarni taklif etadi.[2]

Birinchidan, tijorat banklarining korporativ boshqaruvi yaxshi tashkil etilgan rahbariyat tuzilmasini talab qiladi. Rahbarlar va menedjerlar o'rtasidagi aloqalar ochiq va shaffof bo'lishi lozim. Bu esa qaror qabul qilish jarayonini tezlashtiradi va samaradorligini oshiradi. Masalan, yuqori darajadagi rahbariyat bankning strategik yo'nalishini belgilab berishi kerak, shu bilan birga pastki darajadagi menejment esa kundalik operatsiyalarni muvaffaqiyatli olib borishi zarur.[3]

Ikkinchidan, risklarni boshqarish korporativ boshqaruvning ajralmas qismidir. Tijorat banklari uchun moliyaviy risklar — kredit xavfi, likvidlik xavfi va bozor xavfi kabi omillarni hisobga olish juda muhimdir. Banklarning risklarni baholash tizimlari zamonaviy texnologiyalar bilan mustahkamlanishi kerak. Bu esa ularga potentsial xavflarni oldindan aniqlash va ularga mos ravishda choralar ko'rishga imkon beradi. Shuningdek, tijorat banklari uchun axborot texnologiyalarini joriy etish ham korporativ boshqaruvni yanada kuchaytiradi. Zamonaviy dasturiy ta'minot va ma'lumotlar bazalari yordamida banklar mijozlarga xizmat ko'rsatishni yaxshilash va operatsion jarayonlarni optimallashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, mijozlarning turli ehtiyojlarini aniqlash orqali banklar ularga mos maxsus mahsulotlar taklif qilishlari mumkin. Bundan tashqari, tijorat banklari o'z faoliyatida etik tamoyillarni e'tiborga olishlari zarurdir. Etika asosida qurilgan korporativ boshqaruv tizimi mijozlarning ishonchini oshiradi va brendning obro'sini mustahkamlaydi. Mijozlarga nisbatan adolatli munosabatda bo'lish nafaqat ijtimoiy mas'uliyatni ta'minlaydi, balki uzoq muddatli biznes muvaffaqiyatiga ham olib keladi.

Tijorat banklaridagi korporativ boshqaruv — bu kompleks jarayon bo'lib, u strategik rejalashtirishdan tortib risklarni boshqarishgacha bo'lgan barcha jihatlarni qamrab oladi. Ushbu jarayonlarda rahbariyatning roli katta ahamiyatga ega bo'lib, ular tashkilotning muvaffaqiyatini ta'minlash uchun tegishli qarorlarni qabul qilishda asosiy o'rinni egallaydi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va etik tamoyillarga amal qilish tijorat bankining raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli korporativ boshqaruv prinsiplarini to'g'ri tatbiq etgan tijorat banklari uzoq muddatda barqaror rivojlanishga erisha oladilar.[4]

Xulosa

Tijorat banklarida korporativ boshqaruv amaliyotini takomillashtirish, banklarning raqobatbardoshligini oshirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini

yaxshilash uchun zarurdir. Bank nazorati bo'yicha Bazil qo'mitasi tomonidan berilgan tavsiyalarni amalga oshirish, banklarning korporativ boshqaruv tizimini yanada takomillashtirishga yordam beradi. Bank menejmentining asosiy maqsadi samarali faoliyat yuritish va ishonchlilikni ta'minlashdir, bu esa likvidlikni boshqarish orqali amalga oshiriladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi // Murojaatnoma 2020-yil 25-yanvar
2. Khudoykulov, H. A., & Sherov, A. B. (2021). DIGITAL ECONOMY DEVELOPMENT IN CORPORATE GOVERNANCE OF JOINT STOCK COMPANY. Экономика и бизнес: теория и практика, (3-2), 217-219.
3. Маткулиева, С., & Атабаева, К. (2022). РОЛЬ ЦИФРОВЫХ БАНКОВСКИХ УСЛУГ В РАЗВИТИИ ОТРАСЛЕЙ И ОТРАСЛЕЙ ЭКОНОМИКИ. Scientific progress, 3(2), 360-363.
4. Шеров, А. (2017). Олий таълим муассасаларига бюджетдан ташкари маблағларни жалб этишни такомиллаштириш. "Biznes-Эксперт", (3 (111)), 3.